

og retligt ansvar gældende over for en minister, der ikke overholder gældende lov.

I særlig grove tilfælde kan Rigsretten i dag anvendes til at gøre et retligt ansvar gældende. Spørgsmålet er blot, om det er en hensigtsmæssig metode, og om ikke det eksisterende retssystem med de almindelige domstole var mere egnet i dag.

Behandlingen af Ninn-Hansen-sagen viste, at anvendelse af Rigsretten giver en række praktiske problemer. Dertil kommer det mere principielle problem, at Folketinget efter 1953-grundloven både er anklager og udpeger lægdommerne i Rigsretten. Det er en meget uheldig sammenblanding af anklagende og dømmende myndighed. Men det er ikke nogen nyhed, og derfor diskvalificerer det naturligvis ikke Rigsretten fra konkret at behandle en sag i dag.

Men Rigsretten bør naturligvis også gøres til genstand for drøftelser i forbindelse med en grundlovsrevision. Det vil være rigtigst at lade Højesteret være retsinstansen, når det skønnes, at ministeransvarlighedsloven er overtrådt, og hvor det ikke er tilstrækkeligt at gøre et politisk ansvar gældende. Den model kendes f.eks. allerede i Sverige, Holland og Belgien, hvor Højesteret har Rigsrettens funktioner.

Ind i overvejelserne må naturligvis også etablering af en forfatningsdomstol, som har andre forfatningsmæssige beføjelser, som vi kender det f.eks. i Tyskland, Frankrig, Italien og Schweiz. Men da Højesteret har kompetencen til at afgøre, om en lov er i overensstemmelse med grundloven, hvilket Højesteret har understreget med afgørelsen omkring prøvelse af Maastricht-Traktaten, har Højesteret trods alt den kompetence, som er vigtig, for at magtens tredeling kan efterleves. Derfor forekommer en forfatningsdomstol ikke nødvendig.

12. Monarkiet

Monarkiet er utidssvarende. Ideelt set burde monarkiet efter SF's opfattelse afskaffes og republikken indføres. Men sådan som monarkiet opfattes af den altovervejende del af danskerne, og sådan som monarkiet også fungerer i dag, er monarkiets afskaffelse ikke aktuel.

Men skulle der ske det, at der ved tronledighed ingen tronfølger er ifølge tronfølgen, må det være rimeligt at overgå til republik eller i det mindste at gennemføre en folkeafstemning, om vælgerne ønsker monarkiet bevaret med en bestemt konge eller dronning, eller om de ønsker indført republik i Danmark. Det betyder, at grundlovens § 9 skal have en anden ordlyd: »... Er der ved tronledighed ingen tronføl-

ger, vælger Folketinget en konge og fastsætter den fremtidige arvefølge.«

Det skal bemærkes, at Norge i 1905 med selvstændigheden skulle vælge mellem republik og kongedømme. Nordmændene valgte i den forbindelse ved en folkeafstemning kongedømmet med den danske prins Carl som kong Haakon.

I øvrigt er det værd at understrege, at indførelse af republikken naturligt afføder et spørgsmål om, hvilken beføjelse f.eks. en præsident skal have. Ud fra SF's opfattelse er det logisk rigtigt, at en præsident i en dansk republik skal have lige så begrænsede beføjelser, som præsidenten i f.eks. Tyskland og Island har. En republik som den franske er f.eks. helt uacceptabel. Så er den svenske model for monarkiet uden politiske beføjelser trods alt at foretrække.

Men uanset at monarkiets afskaffelse ikke er aktuelt i dag, er der behov for ændringer i grundlovens og i tronfølgelovens bestemmelser herom, så monarkiet helt kan afpolitiseres.

Grundloven er ligesom tronfølgeloven på adskillige punkter ude af trit med virkeligheden, når det gælder bestemmelser om monarkiet. F.eks. § 14: »Kongen udnævner og afskediger statsministeren og de øvrige ministre«. § 17, stk. 1: »Ministrene i forening udgør statsrådet, hvori tronfølgeren, når han er myndig, tager sæde. Kongen fører forsædet...«

Stk. 2. I statsrådet forhandles alle love og vigtige regeringsforanstaltninger.« Tronfølgelovens § 2: »Ved kongens død overgår tronen til hans søn eller datter, således at søn går forud for datter...«

Sveriges grundlov er godt 20 år yngre end den danske grundlov og vil, når det gælder monarkiets forhold, kunne danne et udmærket forbillede for den danske grundlov på dette område. Monarken er fritaget for enhver politisk funktion. Det betyder, at monarken heller ikke skal spille nogen rolle i forbindelse med udpegning af regeringen.

De opgaver, der i dag påhviler monarken i denne forbindelse, kan overlades til Folketingets formand. Ved udskrivelse af folketingsvalg kan den »gamle« formand fungere med henblik på regeringsdannelse, indtil en ny formand er valgt.

Og i konsekvens af at monarken ikke skal have politiske funktioner overhovedet, skal monarken heller ikke være medlem af statsrådet. Det var kongen heller ikke med 1849-grundlovens § 21. Kongens placering i statsrådet er et resultat af helstatsforfatningerne i 1850'erne, som var udtryk for det tilbageslag for demokratiet, der skete i årene efter, at 1849-grundloven var trådt i kraft.

Sverige kan også være et udmærket forbillede, når det gælder »arveret til tronen«. Bestemmelserne i